Slabší nebo silnější strana?

Vážené čtenářky, Vážení čtenáři,

dnes se společně podíváme na otázku, zda nový občanský zákoník („NOZ“) chrání občany a zlepšuje postavení při uzavírání smluv.

Při průřezovém pohledu na nový občanský zákoník vidíme, že zákon se cestou ochrany vydává. Ihned v úvodu stanoví, že „*Každý má povinnost jednat v právním styku poctivě. Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.*“

Tato pravidla spolu s dalšími v zákoně obsaženými směřují k důležité zásadě, a to „**ochraně slabší strany.**“

Slabší stranou může být jak spotřebitel, tak i v některých případech podnikatel.

Zákon definuje slabší stranu jednak jako „*osobu, která vůči podnikateli v hospodářském styku vystupuje mimo souvislost s vlastním podnikáním.*“

Dále zákon uvádí: „*Kdo jako podnikatel vystupuje vůči dalším osobám v hospodářském styku, nesmí svou **kvalitu** odborníka ani své hospodářské **postavení** zneužít k vytváření nebo k využití závislosti slabší strany a k dosažení zřejmé a nedůvodné nerovnováhy ve vzájemných právech a povinnostech stran.*“

Tato podrobná definice zákona nám říká, že pod pojem slabší strana můžeme zahrnout za určitých okolností kohokoliv, kdo jedná s podnikatelem.

Mezi rozhodující okolnosti řadíme například souměřitelnost finanční síly, informační převaha, přístup k technologiím a další.

A nyní k praktickým dopadům.

Hodný tatínek Karel půjde koupit počítač svým dětem. Nakoupí v elektro obchodě jako fyzická osoba a počítač bude pro domácnost. Je tedy v postavení spotřebitele a také slabší strany vůči prodejci.

Pracovitý živnostník zahradník Tomáš půjde do místního obchodu zakoupit novou sekačku, aby s ní mohl v rámci svého podnikání na zakázku chodit sekat trávníky. V postavení spotřebitele není a zřejmě nebude ani slabší stranou.

Náš zahradník Tomáš však nebude mít dostatek peněz, a proto nejprve půjde do Banky pro zápůjčku či úvěr. Jelikož u této Banky má Tomáš běžný účet i podnikatelský účet, pak má banka informační výhodu. Banka o Tomášovi ví z pohledu financí vše, má tedy nad ním informační převahu. Banka má také mnohem větší sílu než živnostník Tomáš. Banka používá tzv. „formulářové smlouvy“, které Tomášovi k úvěru poskytne. Živnostník Tomáš většinou nemůže ovlivnit text smlouvy, pouze ji přijmout.

Je evidentní, že ač není Tomáš spotřebitel, tak vůči bance je zřejmě slabší stranou. Zákon pak živnostníka Tomáše vůči bance i tatínka Karla při nákupu počítače chrání.

Jak je slabší strana chráněna? Slabší strana může požadovat vysvětlení všech podmínek formulářové smlouvy i přiložených obchodních podmínek. **Nechejte si tedy v bance nebo obchodě vše tzv. „polopatě“ vysvětlit.**

Pokud ve smlouvě budete mít nesrozumitelné podmínky a smlouva bude tzv. „formulářová“, tedy natištěná a Vás bude čekat jen podpis, tak se lze i zpětně takovým ujednáním postavit a rozporovat je.

Zajímavostí je tzv. „neúměrné zkrácení“. Například odborník či znalec „napálí“ neznalého laika a koupí si od něj cennou starožitnost za kupní cenu několika korun. Je zde zřejmý nepoměr informací, kdy znalec zná skutečnou hodnotu a prodávající ji nezná.

Právě takový nedostatek informací způsobuje hrubý nepoměr. Takový obchod však platí, dokud poškozená strana nezačne **požadovat zrušení smlouvy.** Na takové zrušení zákon přiznává lhůtu **1 roku** od uzavření smlouvy.

Zákon však neléčí a nehlídá všechna rizika! Při sjednávání smlouvy tedy dobře zvažujeme, zda smlouvu budeme konzultovat s odborníkem. Právě v případech neúměrného krácení se totiž můžete již ve smlouvě téměř nevědomky ochrany vzdát a prohlásit, že o skutečné ceně plnění jste byli informováni. V takovém případě se již ochrany zákona dovolávat nelze.

Míst, kde zákon chrání slabší stranu, je mnohem více. Lze zmínit omezení nároku věřitele na úroky či lhůta k uplatnění vad u stavby. O těchto důsledcích si povíme v dalších číslech tohoto seriálu.

Mgr. Petr Sopuch
advokátní koncipient v AK Hubený

Tel.: 608 706 372
E-mail: info@akhubeny.cz
602 00 Brno, Běhounská 4/20